

O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI JIZZAX FILIALI

ISSN 2181-3884

ZAMONAVIY ILMIY-TEXNIK TADQIQOTLAR

xalqaro jurnali

Vol. 2 No. 3

2026

**International Journal of
Contemporary Scientific
and Technical Research**

**Volume 2 Issue 3
2026**

**Zamonaviy ilmiy-texnik
tadqiqotlar xalqaro jurnali**

**3-son
2026**

**Международный журнал
современных научно-
технических
исследований**

**Том 2 Выпуск 3
2026**

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

Xalqaro ilmiy-elektron jurnali

Tahrir kengashi raisi:

P.f.d., prof., O.X. Turakulov

Bosh muharrir:

A.A. Abdumalikov

Tahrir kengashi mas'ul kotibi:

D.M. Jomurodov

Tahririyat hay'ati:

1. B.f.d., prof., S. Murodova (O'zMU Jizzax filiali, UZB)
2. P.f.n., prof., S. Usmanov (O'zMU Jizzax filiali, UZB)
3. T.f.n., dos., S. Tavboev (O'zMU Jizzax filiali, UZB)
4. F.f.d., prof., N. Djusupov (O'zDJTU, UZB)
5. T.f.d., dos., S. Ruzimov (TTPU, UZB)
6. P.f.d., prof., G. Lekerova (SKU, KZH)
7. DSc., Ali Coşkan (ASUI, TR)
8. T.f.d., prof., D. Irgasheva (TATU, UZB)
9. T.f.d., prof., I. Siddikov (NRU TIIAME, UZB)
10. T.f.n., dos., S. Eshkabilov (NDU, US)

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro elektron jurnali (International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research) O'zMU Jizzax filiali Kengashining qaroriga asosan tashkil etilib, 2022-yil 9-sentabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №038200 raqami bilan ro'yxatidan o'tkazilgan, shuningdek davlatlararo standartlar talabi asosida O'zbekiston Milliy kutubxonasidan jurnal uchun 2181-3884 ISSN raqami olingan.

© "O'zMU Jizzax filiali" – 2023

Tahririyat manzili:

130100, Jizzax viloyati, Jizzax shahri,
Sh.Rashidov Shox ko'chasi, 259-uy.

ALEKSANDR NIL PEDAGOGIK QARASHLARI ASOSIDA INGLIZ FILOLOGIYASI TALABALARINING MUSTAQIL FIKRLASH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Atamirzayev Bahrom Bahodir o'g'li

Namangan davlat universiteti, mustaqil tadqiqotchi. **e-mail:** alisamiyusuf03@list.ru

Annotatsiya.

Mazkur maqolada Aleksandr Sazerlend Nilning erkin ta'lim, shaxsiy tanlov, demokratik boshqaruv va mas'uliyat bilan uyg'unlashgan erkinlik haqidagi pedagogik qarashlari ingliz filologiyasi talabalarining mustaqil fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Mustaqil fikrlash kognitiv-tahliliy, kommunikativ-argumentativ, refleksiv va avtonom komponentlarning integrativ birligi sifatida talqin etilib, Nil g'oyalarini oliy ta'limga mexanik ko'chirish emas, balki ularni filologik ta'lim maqsadlariga mos ravishda transformatsiya qilish zarurligi asoslanadi. Tanlovga asoslangan topshiriqlar, muammoli savollar, alternativ interpretatsiya, dalillangan munozara va refleksiv baholashning metodik imkoniyatlari yoritiladi.

Kalit so'zlar: Aleksandr Nil, Summerhill, erkin ta'lim, ingliz filologiyasi, mustaqil fikrlash, tanqidiy tafakkur, talaba avtonomiyasi, refleksiya, kommunikativ kompetensiya.

РАЗВИТИЕ КОМПЕТЕНЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ АНГЛИЙСКОЙ ФИЛОЛОГИИ НА ОСНОВЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВЗГЛЯДОВ АЛЕКСАНДРА НИЛЛА

Атамирзаев Бахром Баходир угли

Наманганский государственный университет, независимый исследователь.

Аннотация.

В статье рассматриваются идеи Александра Сазерленда Нилла о свободном образовании, личном выборе, демократическом управлении и ответственности как теоретическая основа развития самостоятельного мышления студентов английской филологии. Компетенция самостоятельного мышления раскрывается как единство аналитического, аргументативного, рефлексивного и автономного компонентов. Обосновывается необходимость педагогической трансформации принципов Summerhill применительно к целям высшего филологического образования и использования проблемных заданий, альтернативной интерпретации, дискуссии и самооценивания.

Ключевые слова: Александр Нилл, Summerhill, свободное образование, английская филология, самостоятельное мышление, критическое мышление, автономия, рефлексия.

DEVELOPING INDEPENDENT THINKING COMPETENCE OF ENGLISH PHILOLOGY STUDENTS BASED ON ALEXANDER NEILL'S PEDAGOGICAL VIEWS

Atamirzayev Bahrom Bahodir o'g'li

Namangan State University, Independent Researcher.

Abstract.

The article examines Alexander Sutherland Neill's ideas of educational freedom, personal choice, democratic participation and responsibility as a conceptual basis for developing independent thinking competence among English philology students. Independent thinking is interpreted as an integration of analytical, argumentative, reflective and autonomous components. The study argues for a pedagogical transformation rather than a mechanical transfer of Summerhill principles to higher education and discusses choice-based tasks, problem questions, alternative interpretation, evidence-based discussion and reflective assessment as appropriate tools for philological training.

Keywords: Alexander Neill, Summerhill, educational freedom, English philology, independent thinking, critical thinking, learner autonomy, reflection.

Kirish. Zamonaviy oliy ta'limda talabaning tayyor bilimlarni qayta bayon qilishi emas, balki axborotni mustaqil izlash, tanlash, tahlil qilish, dalillarni qiyoslash va asosli xulosa chiqarishi muhim ta'lim natijasi sifatida qaraladi. Ingliz filologiyasi yo'nalishida ushbu kompetensiya ayniqsa dolzarbdir, chunki talaba lingvistik hodisalarni izohlashi, badiiy va ilmiy matnlarni turli nuqtayi nazardan tahlil qilishi, tarjima variantlari orasidan asosli tanlov qilishi hamda ingliz tilida o'z pozitsiyasini mantiqiy va dalillangan tarzda himoya qila olishi lozim. Shu sababli mustaqil fikrlash filologik tayyorgarlikning alohida ko'nikmasi emas, balki kasbiy bilim, kommunikativ faoliyat, refleksiya va shaxsiy mas'uliyatni birlashtiruvchi integrativ kompetensiya hisoblanadi.

Mustaqil fikrlash muammosining nazariy ildizlari shaxs erkinligi, ichki motivatsiya va ta'lim oluvchining subyektligini markazga qo'ygan pedagogik ta'limotlarga borib taqaladi. Aleksandr Sazerlend Nilning Summerhill tajribasi ana shunday konsepsiyalardan biridir. Nil ta'lim jarayonida majburlashni kamaytirish, bolaning qiziqishi va tanloviga hurmat bilan munosabatda bo'lish, demokratik muhit yaratish hamda erkinlikni mas'uliyat bilan uyg'unlashtirish g'oyalarini ilgari surgan [1; 2]. Uning qarashlarida erkinlik cheksiz ruxsat berish sifatida emas, balki shaxsning o'z qarori uchun javob berishi va boshqalarning huquqlarini tan olishi bilan bog'liq pedagogik kategoriya sifatida namoyon bo'ladi.

Nil g'oyalarini universitet ta'limiga to'g'ridan-to'g'ri ko'chirish metodologik jihatdan to'g'ri emas. Summerhill maktab yoshidagi bolalar uchun tashkil etilgan o'ziga xos demokratik ta'lim muhiti bo'lsa, oliy ta'lim kasbiy standartlar, kredit-modul tizimi talablari va aniq o'quv natijalari bilan belgilanadi. Shuning uchun mazkur tadqiqotda Nilning tashkiliy tajribasi emas, balki o'rganuvchining tanlov huquqi, ichki motivatsiya, ishonch, demokratik muloqot va javobgarlik kabi mazmuniy tamoyillari filologik ta'limning maqsad va vazifalariga muvofiq ravishda qayta talqin qilinadi.

Ingliz filologiyasida mustaqil fikrlashning **kognitiv-tahliliy komponenti** fakt va talqinni farqlash, dalillarning ishonchligini tekshirish, matndagi yashirin ma'nolarni aniqlash hamda til hodisalari o'rtasidagi aloqalarni tushuntirishda namoyon bo'ladi. **Kommunikativ-argumentativ komponent** tezisni shakllantirish, uni misollar va ilmiy manbalar bilan asoslash, qarama-qarshi fikrlarga munosabat bildirish hamda akademik muloqot me'yorlariga rioya etishni talab qiladi. **Refleksiv-metakognitiv komponent** talabaning o'z fikrlash strategiyasini kuzatishi, yo'l qo'ygan xatolarini aniqlashi, ularning sabablarini tahlil qilishi va zarur hollarda o'z pozitsiyasini qayta ko'rib chiqishini nazarda tutadi. **Aksiologik-avtonom komponent** esa mustaqil qaror qabul qilish, muqobil pozitsiyalar orasidan ongli tanlov qilish hamda ushbu tanlov va uning natijalari uchun shaxsiy va akademik mas'uliyatni o'z zimmasiga olishda namoyon bo'ladi.

Til o'rganish nazariyasidagi *learner autonomy* konsepsiyasi ham Nilning erkin ta'lim g'oyalari bilan muayyan metodologik yaqinlikka ega. D. Little avtonomiyani mustaqil harakat qilish, tanqidiy refleksiya va qaror qabul qilish qobiliyatlari bilan bog'laydi [6], P. Benson esa o'rganuvchining o'z o'qish jarayonini boshqarishi, strategiya va mazmun ustidan nazorat o'rnatishini ta'kidlaydi [7]. Bu yondashuvlar Nilning erkin tanlov prinsipini ingliz filologiyasi ta'limida akademik maqsad va mas'uliyat bilan birlashtirish imkonini beradi.

Mustaqil fikrlashni rivojlantirish uchun o'qituvchi markazidagi reproduktiv modeldan talaba faolligiga asoslangan dialogik ta'limga o'tish zarur. Bunda o'qituvchi tayyor xulosa beruvchi subyekt emas, balki muammoli vaziyat yaratuvchi, manbalarni tavsiya qiluvchi, savollar orqali fikrlashni chuqurlashtiruvchi va refleksiyani tashkil etuvchi fasilitator sifatida faoliyat yuritadi. Talaba matnni turlicha talqin qilishi mumkin, biroq uning xulosasi matndagi dalillar, nazariy tushunchalar yoki ilmiy manbalar bilan asoslanishi kerak. Demak, erkinlik intellektual intizomga qarshi emas; aksincha, u dalillash va refleksiya bilan bog'langanda ichki akademik mas'uliyatni kuchaytiradi.

Tanqidiy fikrlashni o'qitishga oid meta-tahlillar ham ushbu ko'nikmalarni maqsadli strategiyalar, dialog va autentik muammolar orqali rivojlantirish mumkinligini ko'rsatadi [8]. Ingliz tili, adabiyoti, tarjima, stilistika va diskurs tahlili mashg'ulotlarida muammoli savollar, muqobil interpretatsiyalar, tanlovga asoslangan topshiriqlar, argumentativ esse, munozara, o'zaro baholash hamda refleksiv yozuvlardan foydalanish Nil g'oyalarining zamonaviy kompetensiyaviy talqiniga mos keladi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi Aleksandr Nil pedagogik qarashlarining konseptual imkoniyatlarini aniqlash va ular asosida ingliz filologiyasi talabalarining mustaqil fikrlash kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik mexanizmlarni asoslashdan iborat. Bu vazifa raqamli axborot va sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish ko'lami kengayib borayotgan sharoitda yanada muhim ahamiyat kasb etadi: talaba tayyor javobni olishdan ko'ra, uning ishonchligini tekshirish, muqobil manbalarni qiyoslash va yakuniy qaror uchun shaxsiy javobgarlikni o'z zimmasiga olishga o'rganishi zarur.

ADABIYOTLAR TAHLILI

O'zbekistonlik tadqiqotchilar orasida mustaqil va tanqidiy fikrlashni oliy ta'lim hamda chet tilini o'qitish bilan bog'liq holda o'rgangan ilmiy ishlar mazkur mavzu uchun muhim metodik tayanch hisoblanadi. Nigora D. Tashlanovanning "Development of Critical Thinking of Students in Universities" tadqiqotida oliy ta'lim talabalarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish, axborotni tahlil qilish, muammoli vaziyat bo'yicha xulosa chiqarish va o'z pozitsiyasini asoslashning ahamiyati yoritilgan [9]. Muallifning talaba bilimni reproduktiv tarzda qabul qiluvchi emas, balki faol fikrlovchi subyekt bo'lishi kerakligi haqidagi pozitsiyasi Nilning tanlov, ishonch va mustaqillik tamoyillari bilan metodologik jihatdan

uyg'unlashadi. Ingliz filologiyasi sharoitida bu tayyor interpretatsiyani takrorlash o'rniga matn, grammatik hodisa yoki tarjima variantini mustaqil tahlil qilishda namoyon bo'ladi.

Xushbaroy J. Bekchanovanning ingliz tilini oliy ta'limda o'qitishda tanqidiy fikrlash va faol o'rganishni integratsiyalashga bag'ishlangan tadqiqotida esa muammoli savollar, hamkorlikda ma'no yaratish, dalillarga asoslangan munozara va faol ishtirok orqali talabani fikrlash faolligini kuchaytirish masalasi ilgari suriladi [10]. Tashlanova yondashuvi mustaqil-tanqidiy fikrlashning umumiy pedagogik asoslarini, Bekchanova esa uning ingliz tili darslarida faol metodlar orqali namoyon bo'lishini ko'rsatadi. Ularni Nil qarashlari bilan qiyoslash shuni ko'rsatadiki, erkin tanlovning o'zi yetarli emas; u muammoli mazmun, argumentatsiya, muloqot va refleksiya bilan pedagogik jihatdan tashkil etilgandagina barqaror kompetensiyaga aylanadi.

METODOLOGIK QISM

Mazkur maqolada tarixiy-genetik, qiyosiy-pedagogik, germeneytik, kontent-tahlil, kompetensiyaviy, faoliyatga yo'naltirilgan, muammoli ta'lim, refleksiv tahlil va pedagogik konstruksiyalash metodlaridan o'zaro bog'liq holda foydalanildi. Tarixiy-genetik va germeneytik metodlar Nilning "Summerhill" hamda "Freedom — Not License!" asarlaridagi erkinlik, tanlov, majburlash, demokratik boshqaruv va mas'uliyat tushunchalarining asl pedagogik mazmunini aniqlashga xizmat qildi. Qiyosiy-pedagogik metod Nil qarashlarini D. Little va P. Bensonning *learner autonomy* konsepsiyalari hamda zamonaviy tanqidiy fikrlash yondashuvlari bilan solishtirish imkonini berdi.

Kontent-tahlil "freedom", "choice", "autonomy", "critical thinking", "responsibility", "reflection" va "dialogue" kategoriyalari o'rtasidagi mazmuniy aloqalarni aniqlash uchun qo'llanildi. Kompetensiyaviy va faoliyatga yo'naltirilgan yondashuvlar asosida mustaqil fikrlash bilim, ko'nikma, qadriyat va refleksiyani birlashtiruvchi integrativ sifat sifatida talqin qilindi. Muammoli ta'lim metodi esa noaniq semantik vaziyatlar, muqobil tarjima variantlari, badiiy matnning ko'pma'noliligi va qarama-qarshi dalillar bilan ishlash mexanizmlarini asoslashga yordam berdi.

Refleksiv tahlil talabani o'z tanlovi va fikrlash strategiyasini baholashini, pedagogik konstruksiyalash esa "tanlov – muammolashtirish – mustaqil dalillash – dialogik tekshiruv – refleksiya – transfer" ketma-ketligidan iborat didaktik mexanizmi ishlab chiqishni ta'minladi. Metodologik jihatdan Nil tajribasi universitet ta'limiga tayyor model sifatida emas, balki filologik ta'limning maqsad va vazifalariga muvofiq qayta ishlanadigan nazariy-metodologik manba sifatida qabul qilindi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijasida Nil pedagogik qarashlarining ingliz filologiyasi talabalarida mustaqil fikrlashni rivojlantirish uchun beshta transformatsion imkoniyati aniqlandi. Birinchidan, erkin tanlov topshiriqni bajarmaslik huquqi emas, balki bir xil o'quv natijasiga olib boruvchi mavzu, matn, manba, strategiya yoki mahsulot formatini tanlash imkoniyati sifatida talqin qilindi. Ikkinchidan, majburlashni kamaytirish bahosiz yoki talabsiz ta'lim emas, balki fikr bildirishda psixologik xavfsizlikni ta'minlash, savol berish va dalillar asosida e'tiroz bildirish imkoniyatini yaratish sifatida belgilandi. Uchinchidan, demokratik ishtirok seminar qoidalari, baholash mezonlari, o'zaro baholash va guruhviy qarorlar orqali talabani akademik subyektligini kuchaytirishi aniqlandi. To'rtinchidan, erkinlik va mas'uliyat dialektikasi mustaqil fikrlashning normativ yadrosi sifatida belgilandi: talaba muqobil fikrga ega bo'lishi mumkin, biroq uni matn, lingvistik dalil yoki ilmiy manba asosida himoya qilishi lozim. Beshinchidan, ichki motivatsiyani qiziqishga asoslangan tanlovni kasbiy filologik vazifalar bilan bog'lash orqali kuchaytirish mumkinligi asoslandi. Shu asosda mustaqil fikrlashning kognitiv-tahliliy, kommunikativ-argumentativ, aksiologik-avtonom va refleksiv-metakognitiv komponentlari ajratildi. Taklif etilgan "tanlov – muammolashtirish – mustaqil dalillash – dialogik tekshiruv – refleksiya – transfer" mexanizmida talaba avval ongli tanlov qiladi, so'ng intellektual muammo bilan to'qnashadi, o'z pozitsiyasini dalillar asosida ishlab chiqadi, uni dialog jarayonida tekshiradi, fikrlash jarayonini refleksiya qiladi va o'zlashtirilgan strategiyani yangi vaziyatga ko'chiradi.

MUHOKAMA

Aleksandr Nil pedagogikasini baholashda John Darling va Richard L. Hopkins qarashlari muhim polemik asos yaratadi. Hopkins "Freedom and Education: The Philosophy of Summerhill" maqolasida Nilning erkinlik konsepsiyasini oddiy ruxsat berishdan farqlab, uni shaxsning o'z hayoti ustidan nazoratga ega bo'lishi, majburlashning kamayishi va boshqalarning erkinligini tan olish bilan bog'laydi [5]. Darling esa Nilning bilim va o'rganishga munosabatini tahlil qilib, uning an'anaviy majburiy o'qitishga qarshi chiqishini bilimga qarshilik sifatida emas, balki o'rganishning motivatsion va axloqiy shartlarini qayta ko'rib chiqish sifatida talqin qiladi [3]. Keyingi tadqiqotida Darling Summerhilldagi demokratik boshqaruv va o'zini o'zi boshqarishning murakkabligini ko'rsatib, erkinlikning jamoaviy qaror va mas'uliyat bilan muvofiqlashtirilishini ta'kidlaydi [4].

Mazkur ikki pozitsiyani ingliz filologiyasi ta'limiga tatbiq etsak, Hopkins yondashuvi fikr bildirish erkinligini mustaqil tafakkurning zarur sharti sifatida kuchaytiradi, Darling esa erkinlikning o'zi bilim sifatini kafolatlamasligini ko'rsatadi. Masalan, talaba badiiy matnni erkin interpretatsiya qilishi mumkin, biroq uning talqini matndagi dalillar va nazariy tushunchalar bilan asoslanmasa, "mustaqil fikr" subyektiv taassurot darajasida qoladi. Aksincha, o'qituvchining faqat bitta "to'g'ri" interpretatsiyani talab qilishi ham intellektual avtonomiyani cheklaydi. Shuning uchun maqolada sintetik yechim taklif etiladi: talaba tanlaydi, biroq tanlovini asoslaydi; o'qituvchi yo'naltiradi, biroq yakuniy fikrni oldindan belgilamaydi; bahs erkin kechadi, biroq dalil va akademik etikaga tayanadi. Demak, Nil merosining zamonaviy

universitet uchun maqbul talqini “erkinlik yoki intizom” qarama-qarshiligi emas, balki “erkinlik orqali ichki akademik intizom” tamoyilidir.

XULOSA

Aleksandr Nilning pedagogik qarashlari ingliz filologiyasi talabalarining mustaqil fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish uchun samarali nazariy-metodik resurs bo'la oladi. Uning tanlov, ishonch, demokratik muloqot, ichki motivatsiya hamda erkinlikni mas'uliyat bilan uyg'unlashtirish tamoyillari oliy ta'limga to'g'ridan-to'g'ri ko'chirilmasdan, kasbiy va akademik talablar asosida transformatsiya qilinishi lozim. Tadqiqot natijasida mustaqil fikrlash kognitiv-tahliliy, kommunikativ-argumentativ, aksiologik-avtonom va refleksiv-metakognitiv komponentlar birligi sifatida belgilandi hamda “tanlov – muammolashtirish – mustaqil dalillash – dialogik tekshiruv – refleksiya – transfer” mexanizmi taklif etildi.

Ingliz tili, adabiyot, tarjima va diskurs tahlili darslarida muqobil topshiriqlar, muammoli savollar, dalillarga asoslangan munozara va refleksiv baholashdan foydalanish talabaning tayyor javoblarga qaramligini kamaytirib, uning akademik mas'uliyati hamda mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini kuchaytiradi. Aleksandr Nil pedagogik ta'limotining zamonaviy ahamiyati shaxsni tashqi nazoratdan mutlaq ozod etish g'oyasida emas, balki ta'lim jarayonida uning ovozi, tanlovi, tashabbusi va ichki mas'uliyatini tan olish zarurligini ilgari surganidadir.

Ingliz filologiyasi talabalari misolida ushbu g'oya professional kompetensiyalarga erishish yo'llarini individuallashtirish, autentik materiallarni tanlash, mustaqil o'qish va tadqiqot strategiyalarini shakllantirish, kommunikativ xavfsizlikni ta'minlash, o'z-o'zini va o'zaro baholashni kuchaytirish, refleksiv portfel yuritish hamda o'qituvchining fasilitatorlik rolini rivojlantirish orqali amaliy mazmun kasb etadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, Nil g'oyalarini oliy ta'limga moslashtirishning optimal formulasi “mas'uliyatli erkinlik” bo'lib, unda talaba akademik standartlardan ozod qilinmaydi, aksincha, ularga erishish jarayonida mazmunli tanlov qilish va faol subyekt sifatida ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Neill A. S. Summerhill: A Radical Approach to Child Rearing. – New York: Hart Publishing Company, 1960. – 392 p.
2. Neill A. S. Freedom—Not License! – New York: Hart Publishing Company, 1966.
3. Darling J. A. S. Neill on Knowledge and Learning // British Journal of Educational Studies. – 1984. – Vol. 32, No. 2. – P. 158–171. – DOI: 10.1080/00071005.1984.9973682.
4. Darling J. A. S. Neill on Democratic Authority: A Lesson from Summerhill? // Oxford Review of Education. – 1992. – Vol. 18, No. 1. – P. 45–57. – DOI: 10.1080/0305498920180104.
5. Hopkins R. L. Freedom and Education: The Philosophy of Summerhill // Educational Theory. – 1976. – Vol. 26, No. 2. – P. 188–213. – DOI: 10.1111/j.1741-5446.1976.tb00726.x.
6. Little D. Learner Autonomy 1: Definitions, Issues and Problems. – Dublin: Authentik, 1991.
7. Benson P. Teaching and Researching Autonomy. 2nd ed. – London; New York: Routledge, 2011.
8. Abrami P. C., Bernard R. M., Borokhovski E., Waddington D. I., Wade C. A., Persson T. Strategies for Teaching Students to Think Critically: A Meta-Analysis // Review of Educational Research. – 2015. – Vol. 85, No. 2. – P. 275–314. – DOI: 10.3102/0034654314551063.
9. Tashlanova N. D. Development of Critical Thinking of Students in Universities // Problems of Modern Science and Education. – 2019. – No. 11-2 (144). – P. 22–28.
10. Bekchanova Kh. J. Integrating Critical Thinking and Active Learning in English Language Teaching at Higher Education // E-Conference Platform. – 2025. – Vol. 1, No. 1. – P. 52–54.